

DZIEDZICTWO (679) *sb n*

dziedzictwo (660), **diedzistwo** (13), **diedzicstwo** (5), **diedzidzstwo** (1); dziedzictwo : dziedzistwo : dziedzicstwo *ZapWar* (1 : 5 : 1); dziedzicstwo : dziedzidzstwo *BielŻyw* (2 : 1); dziedzictwo : dziedzicstwo *LibLeg* (1 : 1), *SeklKat* (3 : 1); dziedzictwo : dziedzistwo *KrowObr* (7 : 1), *SkarJedn* (4 : 5), *SkarŻyw* (13 : 2).

-c- (663), -ć- (2).

e oraz o *jasne*.

sg *N* dziedzictwo (74). ◇ *G* dziedzictwa (178). ◇ *D* dziedzictwu (20). ◇ *A* dziedzictwo (276). ◇ *I* dziedzictwem (53); -em (14), -(e)m (39). ◇ *L* dziedzictwie (29). ◇ *pl N* dziedzictwa (5). ◇ *G* dziedzictw (10). ◇ *A* dziedzictwa (24). ◇ *I* dziedzictwy (9). ◇ *L* dziedzictwach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) – XIXw.

1. Dziedziczenie jako akt prawny; prawo do dziedziczenia, spadku; posiadanie czegoś na własność (na mocy dziedziczenia lub niezależnie od niego), władanie, zarządzanie, rozporządzanie czymś; *hereditas* *Modrz, Cn, Vulg* (110) : *TarDuch* A7v; *BielŻyw* 110; *WróbŻółt* ppv, 118/111; *LibLeg* 11/49v; Iuż wam ziemię Ramefes tam w dziedzycztwo dawam *RejJóz* Q2; *MurzNT Luc* 18/18; *LubPs* D3, Sv, X6v, Z4v, aa (11); MniŹy kiedy dźiedzicthwá nie trácą. *GroicPorz* gg2 *marg*, 12, o3, gg2 [2 r.], kk3; *Leop Ezech* 48/29, *Hebr* 11/8; *UstPraw* B4v, G4v; A Thoć ieŹt co w dźiedzictwo wźięli Źynowie IzraēlŹcy w Źiemi ChánáneŹŹkieŹ *BibRadz Ios* 14/1; Ziemiá po ktoreieŹ chodźiŹl przyiŹdźie tobie w dźiedzictwo y Źynom twoim ná wieki *BibRadz Ios* 14/9, *Gen* 23/4, *Deut* 1/39, *Ios* 1/6, 23/4, *Ps* 25/13 (21); To miáŹto na ŹkáŹách y miedzy ŹkáŹámi leŹy/ cŹáŹu LotáriuŹá/ od niego dziedzictwem trzymáne *BielKron* 282v, 261; *RejPos* 18, 82v; á nie ŹplugáwiŹŹ ziemi tweŹy/ ktoraŹ Iehowá Bog twoŹy dáie tobie w dziedzictwo. *BudBib Deut* 21/23, *Deut* 4/21, *Ios* 13/6, 3.*Reg* 8/36, 2.*Par* 6/27, 4.*Esdr* 7/9 (11); *BudNT Hebr* 11/13; *BiałKaz* L; *CzechRozm* 82, 238v; *ModrzBaz* 48, 82; *SkarJedn* 34; A ċi/ co w bogu nádźieię Źwá máiaŹ/ Ziemię w dźiedzictwo pewné otrzymáiaŹ. *KochPs* 52, 53; *SkarŻyw* 484; *KolakSzczęŹł* C; *WujNT Act* 7/5, *Hebr* 9/8, s. 780; *SarnStat* 795, 806, 1030; *PowodPr* 13; *SkarKaz* 421b.

W charakterystycznych połączeniach: dziedzictwo posięgać, tracić (4); dziedzictwem dać, dostąpić, nabyć (3), posieść, trzymać, wziąć; w dziedzictwo darować, (od-, po)da(wa)ć (21), dostać się (2), (o)trzymać (4), (po-, roz)dzielić (5), poruczyć, przyjść (4), puścić (3), rozdarować, wejść, wziąć (3), zostawić (2); k dziedzictwu podać; na dziedzictwo postąpić; za dziedzictwo dostać, wziąć.

Zwroty: »oddalić dziedzictwo, od dziedzictwa« [szyk zmienny] (1 : 1): [Abraham syna Izmaela] precŹ wyŹŹaŹ/ á od dzyedzictwá oddaliŹł *GliczKsiąŹ* B3; *UstPraw* B4.

»być przypuszczonym na dziedzictwo« (1): Po BrácieŹy záŹŹe y po ŹioŹtrách iednych rodźicow y po ich dziecioch/ bywáiaŹ przypuŹŹczeni ná dźiedzictwo/ Dzieci od iedney Mátki álbo od iednego OŹcá *GroicPorz* gg.

»wyłączyć od dziedzictwa« (1): Excludere ab haereditate, Wyłączyć od dziedzictwa. *Mącz* 56c.

Wyrażenia: »dawność dziedzictwa« (1): O DawnoŹciách dzyedzictwá. *UstPraw* G3v.

»ojczyste dziedzictwo« (1): In domo quae mihi haereditatem obvenit habito, W tym domu który mi Źie z oŹczyŹŹtego dźiedzictwá doŹŹaŹł mieŹŹkam. *Mącz* 483b.

»prawo dziedzictwa« (1): tedyć też záprawdę godzi fię/ áby wšytcy/ dochodząc iákíey máíętności/ dáli Rzeczypóspolitey/ ktorey ieft włafność to wšytko/ co miedzy wiele ich ábo práwem dźiedzictwá [*nomine haereditatis*]/ ábo zá zaslúgi rozdźielono. *ModrzBaz* 122.

praw. »dziedzictwa przeniesienie« (1): Abowiem kápłani póspolícíe bráli żony z pokolenia Iudá z domu Dawidowego/ iż to były przednieyfze pokolenia: á iż z tákiego małżeńtwá/ nie fzło żadne dziedzictwa przenieśienie z iednego pokolenia do drugiego *WujNT* 195.

»dziedzictwo wieczne« [*szyk 2 : 2*] (4): Przeto profil Lecha [...] aby mu te dwie ziemi przerzeczone poftąpił na wieczne dziedzictwo. *MiechGlab* 43; *LubPs* dd4; *BudBib* 3.*Esdr* 8/83; Y dam ci y potomńtwu twemu po tobie/ ziemię tę w ktorey pielgrzymuiefz to ieft/ wšytkę ziemię Kánáneyfką/ w dziedzictwo wieczne [*in possessionem perpetuam PolAnt Gen* 17/18]/ y będę im Bogiem *CzechRozm* 75.

»dziedzictwo na ziemi« (3): Cić [*wierni*] fie tu w fwym dzyedzictwyie ná zyemi oſtoią *LubPs* Kv, K2; *KochPs* 88.

Szeregi: »przez dziedzictwo albo przez darowanie albo kupnym obyczajem« (1): Iákimże to tedy práwem czynią ci/ ktorzi nie mocą/ áni fzáblą/ ále ábo przez dźiedzictwo/ álbo przez dárówanie [*vel haereditate, vel donatione*]/ábo kupnym obyczáiem doftawfzy imienia źle go vżywáią? *ModrzBaz* 48v.

»dziedzictwo i używanie« (1): Dał nam [*Bóg*] w dźiedzictwo/ y w vżywánié Włóść Iákobowę/ fwoie kochánié. *KochPs* 70.

»ani na wieczność ani w dziedzictwo« (1): Páńftwá żadnego v nich [*u Turków*] wśi áni miaft nie trzyma żadny ná wieczność áni w dziedzictwo/ bo wšytko Cefarńkie grunty y ludzie *BielKron* 261 v.

W przen (9) : *Leop Isai* 17/11; Przydał im y vmieiętnóść/ á zakon żywotá podał im w dźiedzictwo [*legem vitae per haereditatem dedit*] *BibRadz Eccli* 17/9; *BiałKat* 198v; *BudBib Eccli* 24/9, 23; Gdyż iuż kroleńtwo wieczne w dźiedzictwo dáne od BOgá przez Chrińtuśá [*wierni*] wezmą. *CzechRozm* 182; Przyśiągłby/ żeć fortuná w dźiedzictwo fye dáła *PudłFr* 13; *GrabowSet* Q4.

W charakterystycznych połączeniach: w dziedzictwo (po)dać (się), dany (4); dziedzictwo wziąć.

Wyrażenie: »prawo dziedzictwo« (1): Práwym dzyedzictwem fwyádectwá tve przypádły ná mie *LubPs* bb4v.

2. Przedmiot fizyczny (w szczególności majątek ziemski) otrzymany na własność w spadku; spadek, spuścizna, schedá; każde mienie, posiadłość, majątek, dobra, bogactwo (w zakresie własności prywatnej); *hereditas Calag, Modrz, Vulg, PolAnt, Cn; bona Mącz; diatheca Cn* (329) : Iakom yą nyewrzuczył szya wrobotha andrzejowa nadzyedzyczthwy yego *ZapWar* 1511 nr 2090, 1502 nr 1910, 1517 nr 2198, 1536 nr 2493, 1542 nr 2448, 1550 nr 2671; *OpecŻyw* [61]; Buduy/ dziedzicztwa kupuy *FalZioł* V 49v, 50, 50v; Niedali ociec fína z młodości ku vczeniu dobrim obyczaiom, takowy niema vżywać dziedzicftwa oycza fwego. *BielŻyw* 85, 65; *WróbŻołt* 82/13; *MurzHist* N3v; *MurzNT Matth* 21/38; *LubPs* S6; PRzyfyęgá wedle żałoby ma być oddána. Ná przykład/ ieſli kto o dźiedzictwo ieft obwinion/ ták przyfyęże. *GroicPorz* y4v, ee3, 12v, p2, p3, ff4v (11); I Ruth Moábitkę żonę Máhálonowę/ zem íobie wźiął zá żonę/ ábym wzbudził imię vmárłego w dziedzictwie [*in hereditate*] iego *Leop Ruth* 4/10, *Ruth* 4/5, *Eccli* 42/3; oná iáko dźiedziczká ma przyć kn íwoiemu dźiedzictwu ieſliby fię iey podobáło/ będzie iey wolno przedádź dźiedzictwo fwe. *UstPraw* B4, G, G2v [2 r.], G4v,

H, H3v (14); Y pogrzebli go ná gránicy dziedzictwá iego [*in termino haereditatis eius*] w Thámnáth Hares ná gorze Efráim *BibRadz Iudic* 2/9, *Prov* 20/21, *Eccle* 7/12, *Mal* 1/3, *Iudith* 8/22, *Matth* 21/38; Rite successit bonis, Spráwiedliwie dziedzictwo posiadł. *Mqcz* 356d 48d, 152c; *HistRzym* 5, 75, 98v, 105, 106v (9); *RejPos* [290], [292]v; Poznał go po błogofławieńftwach iego/ y podał mu dziedzictwo [*dedit illi haereditatem*] podzieliwfy ie ná cząftki/ ktore on rozdzielił ná dwoienáście pokolenie. *BudBib Eccli* 44/24, *Gen* 48/6, *Ios* 24/30, 32, *Prov* 13/22, 20/21, 4.*Ezdr* 7/9; *MycPrz* I C3v; *BiałKaz* L; *BudNT* K7; Miedzy pirwzemi fpofoeby/ wyliczáią dochodzenie dziedzictwá [*aditio haereditatis*] ábo teftámentem/ ábo też bez teftámentu *ModrzBaz* 76v; Dziedzictwo. Haereditas pecuniae. *Calag* 163a; A fuknią z liściá pálmowego iáko teftámentem oddány fkárb/ y wielkie dziedzictwo/ Antoni S. fobie wziął *SkarŻyw* 52, 143; *CzechEp* [393]; Abdico – Vvyrzuczám z dziedzictwa. *Calep* 3b, 470b; *GostGospSieb* +3; *GrabowSet* G4; A ty zász zacny Pánie należy ktoremu/ Dáć podporę dziedzictwu temu to Słuckiemn. *KołakCath* C4; A oni oracze rzekli miedzy fobą: Tenći ieft dziedzic: Podźciefz/ zábiymy go: á náfze będzie dziedzictwo [*et nostra erit hereditas*]. *WujNT Mar* 12/7, *Matth* 21/38, *Luc* 12/13, 20/14; Rycérftwo wedle ich fumnienia przerzeczoné dziedzictwá niech fzácuia *SarnStat* 635; FRáncifzek sprzedał Grzegorzowi dziedzictwo zá fto grzywien *SarnStat* 689, 88, 460, 688, 691, 1167 (79); *PowodPr* 10; *CiekPotr* 38; *SkarKazSej* 684a.

W charakterystycznych połączeniach: dziedzictwo brać, osiągnąć, posieść (4), trzymać, wziąć; dziedzictwa dochodzić (dochodzenie) (3); O dziedzictwo (za)pozwać (pozwan) (5).

Fraza: »spadło [na kogo] dziedzictwo« (1): Dzieśiątego roku rodzicy iego vmárli: y fpádło nań niemáłe dziedzictwo *SkarŻyw* 235.

Wyrażenia: »dziedzictwo dziecinne« (1): Opiekun ná wieczność z dziedzictwá dziecinnégo nie może nic vtrácić *SarnStat* 583.

»dziedzictwo kościelne« (1): Práwieć połamáli práwá ftárowieczne nie ludziom ále Bogu/ w ftanie duchownym: áby im było wolno grzcíżyć/ á to co Bogu dano dziedzictwo kościelne łupić *SkarKazSej* 701a.

»dziedzictwo macierzyste« (2): dzieci wfzyftkich dóbr od oycá fwégo biorą połowicę zá część y dziedzictwo mácierzyfté [*hereditate materna JanStat* 574] *SarnStat* 588 [*idem*] [630].

»dziedzictwo ojczyste, ojcowskie« [szyk 2 : 1] (2 : 1): Kápłani káždego ftanu co oyczyfte dzyedzictwo trzymáią [*patrimonialia bona tenentis JanStat* 696] winni wojną służyć. *UstPraw* D3; y o fynow iego [króla] wychowániu niechay pilne poftánowienie będzie/ ktorziby potym k dziedzictwu oycowfkie^{mv} [*patris haereditatem*] przyść chćieli. *ModrzBaz* 75v; *SarnStat* 635.

»prawo na dziedzictwo, do dziedzictwa, w dziedzictwie, ku dziedzictwu, dziedzictwa« = *ius hereditatis a. in hereditate JanStat* (3 : 3 : 1 : 1 : 1): Wdowá ieftliby fię mieniła mieć iákie práwo ábo wiáno ná ktore dzyedzictwo/ kthoreby kto infzy dzyerzał s pokojem przes fżeść lat/ á onáby przes ták długi czás nie czyniła práwem o to imienie á zwłafzczá czáfu pokoiá/ tákowa odpada od imienia. *UstPraw* G4, G3v, G4; Piotr álbo Máciéy nic práwá niema do tego dziedzictwá *SarnStat* 756, 592 [2 r.], 691, 777, 838.

»rozdzielne dziedzictwo« (1): Brácia fą/ iáko Pfálm mowi/ vnanimés in domo, nie máiący rozdzielneg^o dziedzictwá nikt pojedynkiem mieć ich nie mógl/ iedno wfzyfcy zázaz. *SkarKazSej* 673a.

»uczes(t)nik (jednego) dziedzictwa« (4): Cohæres, Uczelnik dziedzictwa *Mqcz* 152b, 281c; IEŃliby więcéy było vczeltników iednégóŃ dźiedzictwa [*particeps seu consortes unius et eiusdem hereditatis JanStat* 415]/ á byli pozwáni przez kogo innégo/ [...] tedy przeciwno takowym sãd będzie poŃtępowal *SarnStat* 473, 1165.

Szeregi: »dobra, (albo, i) dziedzictwo« (15): OBiectuemy/ iŃ wŃŃyŃtkim obywatelóm z dobry y dźiedzictwy náŃŃemi [*cum bonis et hereditatibus nostris JanStat* 402] gránic proŃŃącym/ nie będźiemy brónić. *SarnStat* 838, 588 [2 r.], 595, [630], 631, 1249 (15).

»dom, własność albo dziedzictwo« (1): Pan N. zdawa dom/ własność/ álbo dźiedzictwo Ńwoie/ ná tym á ná tym mieyŃtcu leŃŃe *GroicPorz* 12v.

»grunt albo dziedzictwo« (1): Zaden s Volochow y spoddanych náŃŃych pomyŃŃkanya sobye nyema myecz sthady, sthovarmy, any spŃczolamy yedno sdoŃŃwolenyem StharoŃth, albo dźierzawiecz krolia yego miłoszci polŃkiego, albo theŃz thych panow kthorych bandzie grvnth albo dziedziczsthwo. *LibLeg* 6/160.

»imienie i (a, albo) dziedzictwo« [szyk 5 : 2] (7): yako ya o them dobrze viem ze thy lankj sã na hymenyv hy dziedzistvie mogem borakovie *ZapWar* 1533 nr 2517; wto imienie álbo dźiedzictwo ciebie wwięzuię/ y w ręce zá własność thobie podáię wedle Ńkazánia Sãdownego. *GroicPorz* 13; Cerno haereditatem pro adeo haereditatem, Dochodzę a doŃtępuyę dziedzictwa á ymieniá na ine przypádáyácego. *Mqcz* 48c; *SkarŹyw* 140; *SarnStat* 1164, 1165, 1166.

»dziedzictwo ani lenno« (1): STátut Alexándrów o Dobrách Ńtolice náŃŃéy królewŃkiéy dekláruiąc zwalamy: áby Dźiedzictwa/ áni Lenná wieczné nie były nigdy dawáné. *SarnStat* 85.

»majętność i (albo) dziedzictwo« = *possessio sive hereditas JanStat* [szyk 2 : 1] (3): I odpowiedzialny iemu Rachel y Lia/ ZaliŃ iefzczę co iefť co by nam zoŃtáło wmaiętnoŃciach y wdiedzictwie domu [*in facultatibus et hereditate domus*] oycá náŃŃe⁸⁰? *Leop Gen* 31/14; *SarnStat* 781, 1117.

»dziedzictwo a ojczyzna« (1): [*moja siostra się skurwiła i dopuŃciła się dziecięcia*] tak iŃ zefromoŃiła moy wŃŃytek rodzaj/ á wŃŃakoŃ chce mieć dziedzictwo/ á oytzynę. *March*² D4.

»dziedzictwo, (albo, i) państwo« [szyk 2 : 2] (4): Thym Sathurnus z Ńtrony Ńwey dziedziczthwa/ albo pańŃthwa dawa: z takowych robot. *FalZioł* V 50v; Dominium, PańŃtwo/ Dziedzictwo. *Mqcz* 94a, 91a; *SarnStat* 1001.

»dziedzictwo i posag« (1): ZoŃtánie Ńierotá pánná: powinni y opiekunowie połowicę ábo część niemáłą iey dźiedzictwa y poŃágu odeymuią *SkarKazSej* 705b.

»puŃczna i dziedzictwo« (1): ToŃ theŃ dźiwne poŃóŃenie/ przy zácmieniu Słóńcá/ gwiazd [...] okázuie przyŃć nieiákiemu dźiwnemu zámielŃzánium [...] dla dopomagánia Ńye puŃczny y dźiedzictwa bliŃkiego/ zoŃtálego po vmárley ręce. *LeovPrzep* A2v.

»dziedzictwo, spadek« (1): Diatheca, Dziedzictwo/ Spadek. *Mqcz* 85a.

»dziedzictwo i statek« (1): Dziedzictwa y Ńtátku/ ku Ńtołu memu náŃŃáŃcego nieprzedam *KrowObr* 128v.

»wieŃ a(l)bo (i) dziedzictwo« [szyk 3 : 1] (4): á tak iefŃi które wŃi álbo dźiedzictwa [*villae aut hereditates JanStat* 419] o gránice zgadzáią Ńie z którą rzeką [!] álbo potokiem/ który Ńrzodkiem

płynie: iefli między takowémi dźiedzictwy niémálfz gránic z práwá wczynionych/ tedy káżdá z onych dźiedzín ma mieć fwyóy brzég onéy rzéki álbo potoká *SarnStat* 466, 466, 1164, 1243.

W przen (16) : Zá wdzyęczné dzyedzictwo obráć nam tu raczył [Bóg]/ Pyękność Iákobowę *LubPs* M4v; Przeczże fię thedy pyłfzni ziemiá y proch? gdyż człowiek vmárly robakom/ wężom/ y bełtyam będzie dźiedzictwem *BibRadz Eccli* 10/11 [13]; *RejPos* 60v; *BudBib Iob* 7/3, *Ps* 46/4[5]; *SkarJedn* 7; *SkarŻyw* 139, 140, 142, 143; Iełcze to/ ręce go [popiołu] nábiezćie pełné/ To wálfz z Troiéy dźiedzictwo zupełné. *GórnTroas* 13; *SkarKaz* 44a; *SkarKazSej* 675b.

Wyrażenie: »własne dźiedzictwo« (1): Rottęć iá diabłow wfobie mám/ ktorzy mię pofiedli/ i siedzą na mnie iako na włáfnym dźiedzictwie *MurzHist* G2.

Szereg: »dom a (i) dźiedzictwo« (2): Bo thu otho Duch s. przytoczył ná plác Iudałzá/ powiedáiąc to o nim y o káżdym złofniku á niewierniku Páńfkim/ iż dom y dzyedzictwo iego záwždy będzie pułte *RejPos* [290], [290].

Przen: bibl. Coś, co się komu daje, przydziela, przydział, zapłata (2) : Tenći iefť dział człowieká niepobożnego/ á nagrodá (*marg*) W Zydwófkim łtoi dźiedzictwo. (–) od Bogá zá iego bluźnierftwá. *BibRadz Iob* 20/29; *WerKaz* 301.

a. bibl. Ziemia obiecana, dział ziemi uzyskanej drogą losowania przez poszczególne plemioná Izraelskie przy podziale ziem zdobytych (78) : Iáko kiedy nawyzłzy Pan w dzyedzictwo rozdawał/ Zyemię narodow pogáńfkich ludu ktory obrał/ [...] á iáko wydzyelił/ Ony łyny Adámowe/ by tám żadny nie był/ W łpołku łynow Izráelfkich ktore ták rozliczył/ Iż káżdemu pokoleniu dzyedzictwá dożyczył. *LubPs* gg4; Nie pierwey fię do domow náłfych wroćimy/ aż odzierzą łynowie Iłráelfcy dźiedzictwo łwoie [*hereditatem suam*] *Leop Num* 32/18, *Deut* 18/arg, *Ios* 19/1, 8, 9, 16, *Isai* 49/8, *Ezech* 48/28; Dał fię mu znáć przez błogołáwienłtwá łwoie/ y podał mu dźiedzictwo [*haereditatem*] podzieliłfzy ie na czáłtki/ ktore on rozdzielił na dwoienaśćie pokolenie. *BibRadz Eccli* 44/24, *Num* 33/54, 18/23, 34/14, *Deut* 18/arg, *Ios* 13/29, *Ez* 44/28 (34); Iehowá rołkazał Moizéłfzowi dáć nam dźiedzictwo [*haereditatem*] miedzy bráćią náłżą. *BudBib Ios* 17/4, *Deut* 12/9, *Ios* 13/8, 17/2, 4, 24/28; (Bo fię Lewitom żadnego dźiedzictwá mieć nie godziło) *WujNT* 195.

Zwroty: »nie mieć dźiedzictwa [*w kim*]« = nie dźiedziczyć z kim, nie náležć do jego rodu, plemienia, nie mieć z nim współnych interesów (3): Nie mamy my czáłtki náłzey w Dawidzie ani dźiedzictwá náłze^{go} w łynu Izáíowem [*Non est nobis pars in David neque haereditas nobis in filio Isai*] *BibRadz 2.Reg* 20/1; Nie máłfz nam działu w Dawidzie/ áni dźiedzictwá w łynu Iłzáiego [*neque haereditas nobis in filio Isai*] *BudBib 2.Reg* 20/1, *2.Par* 10/16.

»odziedziczyć dźiedzictwo« (1): Bo corki Menáłfehowe odziedziczyły dźiedzictwo [*haereditarunt haereditatem*] miedzy bráły fwemi *BudBib Ios* 17/6.

»(po(roz)dzielić (ziemię na, w) dźiedzictwo(–a), łosmi dźiedzictwa« [*szyk zmienny*] (3 : 1): Y ták rozdziela łofmi dźiedzictwá [*dividetur haereditas eius*] wedle łiczb y węcłfzey y mniéłfzey. *BibRadz Num* 26/56; GDy thedy rozdzielićie ziemię na dźiedzictwá [*quando diuidetis terram in haereditatem*] A ofiárowáć będziećie Pánu ofiárę łwięthą z łiemie *BibRadz Ez* 45/1, *Num* 26/53, *Ioz* 13/32.

Wyrażenia: peryfr. »dziedzictwo Abrahamowe« = *Ziemia Obiecana* (1): Ieśliże nieśpráwiedliwie przyfýgálf/ day Pan Bog áby twoie dźieci/ y przyiáciele twoi/ y narod wśzytek twoy nieprzyfzli między dźiedźictwo Abráhámowe. *GroicPorz* aa2v.

»dziedzictwa los jeden« (1): Tedy mowili fynowie Iozefowi do Iehofzuego rzekąc/ przecześ mi dał dziedzictwá los ieden/ y fznur ieden [*Cur dedisti mihi in haereditatem unam sortem unam, et funiculum unum*]/ á iam lud rozmnożony *BudBib Ios* 17/14.

»sznur dziedzictwa« (1): Tobie dam ziemię Chánááńfką powrozek ábo fznur dziedzictwá wáfzego [*funiculum haereditatis vestrae PolAnt Ps* 104/11]. *CzechRozm* 126.

Szeregi: »częstka (część) ani (i) dziedzictwo« (3): KApłani y Lewithowie y wślyfscy ktorzy ftego Pokolenia fą/ niebędą mieli częftki y dziedzictwá [*partem et hereditatem*] z innym ludem Ifráelfkim *Leop Deut* 18/1; *BibRadz 2.Reg* 20/1; *BudBib Deut* 12/12.

»(nie) dział ani (abo, i) dziedzictwo« [szyk 3 : 1] (4): Potym iefzcze Pan rzekł do Aaroná/ W ziemi ich żadnego dźiedźictwá mieć niebędźiefz/ áni dźiału miedzy nie mi [*In terra eorum non haereditabis (marg) haereditare (–) et pars non erit*] *BibRadz Num* 18/20, *Deut* 18/1; *BudBib 2.Reg* 20/1, *2.Par* 10/16.

»dziedzictwa los jeden i sznur jeden« (1): *BudBib Ios* 17/14 *cf* »dziedzictwa los jeden«.

»ziemia pożądliwa i dziedzictwo zacne« (1): Alem ia rzekł: Iákoż cię mam włożyć miedzy fyny/ á mam ci dác ziemię pożądliwą/ y dziedzictwo zacne [*terram desiderabilem, hereditatem praeclaram*] zaftępow Narodow? *Leop Ier* 3/19.

W przen (12) : Bo Pan Bog fám iefth dziedzictwem ich [*hereditas eorum*]/ iáko do nich mowił *Leop Deut* 18/2; A miáfto dźiedźictwá zá dźiedźictwo fwoie mnie mieć będą [*Ego haereditas eorum*] *BibRadz Ez* 44/28, s. 88v *marg*, *Deut* 18/2, *Ioz* 13/33; *CzechEp* [384]; *NiemObr* 43; *WujNT* 807.

Szeregi: »część (a. częstka) i dziedzictwo« (2): Bo to imię *Clericus*, ktore ná ten čás mu dawáią/ z tąd iefť wźięte/ iż Páná Bogá częftką y dźiedźictwem fwoim mieć pocżyna *KuczbKat* 240, 240.

»dział i dziedzictwo« (2): ábowiem ia iefťem dźiał twoy y dźiedźictwo twoie [*ego pars tua, et haereditas tua*]/ w pośrrod fynow Izráelfkich. *BibRadz Num* 18/20; *BudBib Iob* 31/2.

3. Władza, panowanie dziedziczne monarchy; prawo do tronu; monarchia dziedziczna (w zakresie prawa państwowego) (7) : Krolewny Polńkie nieśpráwiedliwie ofromocone/ y z dźiedźictwá złupione/ od Ludwiká. *StryjKron* 452 *marg*.

dziedzictwo nad czym (1): Przeto teraz to im przyznawaiąc ze zadnego Dziedzictwa niemamy. ani my ani nikt miec nie może, nad tak wolnym narodem, ktory sobie wolnie Pany zawsze obierał *ActReg* 43.

Zwroty: »dziedzictwa dochodzić« (1): áby potym mężow iákich Xiążąt potężnych niedoftály/ ktorzyby z nimi dźiedźictwá w Kroleftwie Polńkim dochodzili. *StryjKron* 452.

»w dziedzictwo naznaczyć« (1): Wegrom wśzitko incorporowanie abo miedzi nas wlatzenie znami porownanie/ y Kroleftwo wdiedziztztwo naznatzone belo. *Paprup* I4v.

»odsądzić od dziedzictwa« (1): Helźbietá ftára Krolowa do Węger záfláá/ A tám Ludwik ofśádziwśzy práwo ofśádził ich od dziedzictwá y succęfsey Kroleftwá Polńkiego *StryjKron* 452.

Wyrażenie: »dziedzictwo ojczyście« (1): Iaropełk syn niebofzyczká Zełławá Kijowłkiego/ dla tego iŕz pod nim [Wsiwołod] wziął y podfzczepił dziedzictwo oyczyſte Xięłtwá Kijowskiego *StryjKron* 190.

Szeregi: »dziedzictwo i godność« (1): Sigmunt pirwŕzy Iagielow Wnuk/ [...] według dziedzictwá y godności koronowány *StryjKron* 707.

»dziedzictwo i sukcesyja« (1): *StryjKron* 452 cf »odsądzić od dziedzictwa«.

4. *bibl. Własność Boża, to nad czym on panuje; także to co przekazuje on ludziom wiernym jako swoim dzieciom* (225) :

a. *Naród wybrany (Izrael), ludzie wierni, chrześcijanie, Kościół [w tym w połączeniu z zaimkiem dzierżawczym: swój, twój itp. 79 r.]* (117) : Takieŕ teŕ z oſobna ſpuſciłes miły panie deſzcz dobrowolny dziedzictwu twemu [*Deus hereditati tuae*] *WróbŻołt* 67/10, V7v [2 r.], 67/11, 73/2; Y roſpalił ſie ná ono dziedzictwo ſwoie gniew iego [*Boga*] *RejPs* 117, 70v, 80v, 108v, 118v, 139, 139v; Boć pánu Kryſtuſowi Bog oćyec dał dźyedźictwo/ nye yednego człowyeká álbo kyełká/ áni yeden álbo dwoy lud/ ále narody *KromRozm I* F3v; *KromRozm III* E2; Kryſtus zbáwiciel náłz/ ktory nie litował wyláć krwie ſwoiey nadrozſzey dla tego dzyedźictwá ſwego/ to iełt/ dla nas nędznych *LubPs* Z4, B2, G4, I, O5v, R2v (20); *KrowObr* 4v; A teraz Pánie będę mowił: O káżdym człowiecze ty lepiey wiełz. A o ludu twoim/ prze ktory boleię: y o dziedzictwie twym [*et de hereditate tua*] *Leop* 4.*Esdr* 8/16, *Ps* 2/8, 27/9, *Ier* 16/18, 50/11; Rozgniewał ſię tedy Pan w popędliwoſci nád lud ſwoy/ á obrzydził ſobie dźiedźictwo ſwoie [*abominatus est haereditatem suam.*]. *BibRadz Ps* 105/40, *Ier* 16/18, 50/11, *Esth* 10/12; Iżeſ ty iełt ſyn moy miły/ á iam dziś ciebie ſobie vrodził. Poŕąday odemnie á damci wŕzytki narody w dziedzictwo twoie [*dabo tibi gentes hereditatem tuam Vulg Ps* 2/8]. *RejPos* 16v, 53v, 239v; *KuczbKat* 375; *RejZwierc* 192; *WujJud* 38, 118; Zbaw lud twoy/ á błogoſław dziedzictwo twoie [*haereditati tuae*] *BudBib Ps* 27/9, *Ps* 105/5, *Is* 63/17, *Ier* 10/16, *Mich* 7/14, 18, *Esth* 14/8; *CzechRozm* 177v; *SkarJedn* 25, 26, 50; *KochPs* 4, 45, 124, 141, 142; *CzechEp* 287; *NiemObr* 43; *ArtKanc* T17v; OTo lud pyłzny/ lud tobá gardzący/ Twoie [*Boże*] dźiedźictwo chce przywłázczyć ſobie/ Krolełtvo tárğa *GrabowSet* T4v; *LatHar* 342, 360, 364, 439, 574; *KołakSzczęł* C2; Pan Chriſtus rządzi wŕzytko ſwe dziedzictwo/ to iełt wŕzytek koſciół *WujNT* s. 845; *PowodPr* 58, 81; *SkarKaz* 241b, 517a; *SkarKazSej* 672b, 677a, 707b.

W charakterystycznych połączeniach: dziedzictwo dać, obrać; (w, za) dziedzictwo wziąć (18).

Wyrażenia: »dziedzictwo Boże, Jehowy« = *hereditas Domini PolAnt* [szyk 5 : 1] (5 : 1): *OrzQuin* Vv [2 r.]; Bo nie ludzie ten Koſciół ſprávili/ ále łam P. Bog nieſmiertelny/ [...] Sam ij zbudował nawyŕłzy. Y dla tego dziedzictwem Bożym y ludem Bożym ij zowá. *KuczbKat* 80; *BudBib* 1.*Reg* 26/19; *NiemObr* 18; *PowodPr* 30.

»dziedzictwo (Pana) Chrystusowe« [szyk 2 : 1] (3): *CzechRozm* 261; Ale by tu teraz byli/ wyŕzeliby w tym łámyim Mieſcie/ żeć Páná Chryſtuſowe dźiedźictwo nie ták z vbozáło/ iáko oni rozumieá *ReszList* 189; *PowodPr* 12.

»dziedzictwo Izraelskie« (2): y będę ſie ták łnim gádać o ludu moim/ y o dziedzicthwie moim Iłráelłkim [*et hereditate mea Israel*] *Leop* *Ioel* 4/2, *Iudith* 9/13.

»dziedzictwo pańskie, winnice pańskiej« (4 : 1): *KrowObr* 3v, 40; *WujNT* 806 marg, 807; w Polźce/ náyduie fie nowych fekt wielką rozliczność/ ktore łobie kážda zołobná dziedzictwo winnice Páńfkiej/ to iełt kościół przywłafzeżáią *PowodPr* 30.

»prawie dziedzictwo« (2): racz nas miłofciwie przywłafłczyc łobie iako prawe dziedzictwo twoie *RejPs* 194; *LubPs* P4.

»święte dziedzictwo« (1): Pogáni Czo w tve łwyęte dzyedzictwo wtárgnęli/ Srogiem bálwáńftwem kołcioł twoy łwięty zmázáli *LubPs* S2v.

»wdzięczne dziedzictwo« (2): Oto wdzyęczone dzyedzictwo Pána ták możnego/ Synowye ludzcy co łą tu kochánim yego *LubPs* cc6, aav.

»wieczne dziedzictwo« (1): Słycháámci ia [...] iżeś ty Pánie obrał łobie ze włzech narodow Izráelá/ á oyce náłze zprzodkow ich za wieczne łwe dziedzictwo [*in haereditatem sempiternam*] *BudBib Ester* 14/5.

»własne (a obiecane) dziedzictwo« (3): ábyś nas tám oddał Bogu Oyczu łwemu/ iáko włafne dziedzictwo łwoie. *RejPos* 4, 17, 241.

»wszystkiego świata dziedzictwo« (1): lichą trzodę wáfżę Powłzechnym Kościółem názwáfł śmiećie: przeciw obietnicy Bożey/ ktorą Chryłtułowi włzyłtkie⁸⁰ światá dźiedzicwo obiecał. *WujJud* 118.

Szeregi: »dziedzictwo i lud (boży a. ulubiony, a. wierny)« [szyk 3 : 3] (6): tenći iełt lud twoy/ y dźiedzictwo twoie [*Quia populus tuus, et haereditas tua sunt*] ktoreś wywiodł z Egiptu *BibRadz* 3.Reg 8/51; *KuczbKat* 80; *BudBib Ioel* 4/7; Miéy ná łwéy pieczy/ oycze miłofciorny/ Dźiedzictwo łwoie/ y włzytek lud wierny *KochPs* 39, 109, 118.

»dziedzictwo a niewinna owczarnia« (1): áby on mární á fropi wilk nie miał pociechy łwoiey nád námi/ á nie rołkolfzował łobie nád dzyedzictwem twoim/ á nád thą niewinną owczarnią twoią *RejPos* 262v.

»dziedzictwo pańskie albo trzoda Pana Krystusowa« (1): A Piotr Święty záfię mowi ták do Pálterzow y do Błkupow. Nie pánuyciefz nád dziedzictwem Páńfkim/ albo nád trzodą Pána Kryłtułową *KrowObr* 3v.

b. *Niebo, raj, życie wieczne obiecane ludziom wiernym z racji usynowienia* (108) : *WróbŻołt* 46/5 [2 r.], 67/14; A áczkolwiek on da záfnąć do czáfu miłofnikom łwoiem/ á włłákołz on iem záwždy dziedzictwo gotuie/ ktory záłłużył owoc zżywotá człowyeczego połzły *RejPs* 194v; *SeklKat* O4v, P4v; *MurzNT* 96; *KromRozm III* O3v; *LubPs* D3 marg, K2v, O6, Y5v, gg3; *Leop Hebr* 1/14; *BibRadz* 1.*Petr* 1/4; Dziedzictwo iełtci ray ktory mu dał Bog. *HistRzym* 75, 75; Vczynił cie [*Pan*] bráciłzkim łwoim á w rowny cie dział przypuścił do dziedzictwá łwego. *RejPos* 79v, 135v, 141, 226v, 232, 322; *BiałKat* 21; Pożádáią Dufze vprzeymie dźiedzictwá łobie nágothowánego/ á ielzće nie máią łwego połtánowienia. *GrzegŚm* 15; *KuczbKat* 25, 70; *WujJud* 165v; *BudNT Act* 20/32; *ModrzBaz* 105v; *SkarJedn* 30, 31, 34, 101; *SkarŻyw* 3, 4, 26; *CzechEp* 41; *NiemObr* 86; Ktory [*Chrystus*] będąc w náłzym cíele/ potykał fię z Czártem śmieie/ y nábył onego/ dźiedzictwá prze grzech łtráconego. *ArtKanc* I3v, N19v; Abowiem ielłiz z zakonu iełt dźiedzictwo [*ex lege hereditas*]/ tedyć nie z obietnice. *WujNT Gal* 3/18, *Eph* 1/14, 18, *Col* 3/24, 1.*Petri* 1/4, *Rom* 4/16; *SkarKaz* 423b, 489a.

»dziedzictwo zbawienne, zbawienia« (1 : 1): Izali wŕzyŕcy/ nie ŕa duchowie vŕluguiaŕcy: ktorzy na poŕlugu bywiaŕ wyŕylani dla tych ktorzy dziedzictwa zbawienia doŕtapić maia [qui hereditatem capient salutis]? *WujNT Hebr* 1/14; *SkarKaz* 635a.

»dziedzictwo ziemskie i niebieskie« (1): Ieſtli ſie wſpokoicie, to ieſt ieſtli będziecie cicho a ſpokoyno mieſzkac miedzy tim dwoim dziedzictwem ziemskim y niebieskim, thedy będziecie na okraſę koſcioła krzeſciańskiego *WróbŻołt* V8.

Szeregi: »(wieczne) dziedzictwo a krolestwo« [szyk 2 : 2] (4): aby nas [*Pan*] iáko ługi ſwoie ą dworzány ſwoie wzyął s łobą iáko możny krol do kroleſtwa ſwego á do onego dzyedzictwa ſwoiego. *RejPos* 9v, A4v, 4, 20.

»dziedzictwo a odkupienie« (1): Aby *Pan* był potym/ prze ten grzech tego niedowiárſtwa náſzego/ tak wielkies ſzkody nie miał zá ſpráwiedliwoſciá ſwoią á łádu ſwoiego w dziedzictwie ſwoim/ á w odkupieniu ſwoim. *RejPos* 129v.

»dziedzictwo niebieskie i ojczyzna wieczna« (1): Wziálem zadátek dobry na dziedzictwo niebieskie y oyczyznę onę wieczną: toć iuż wſzytko moje co w niebie ieſt/ y to co Chryſtns moy poſiadł. *SkarKaz* 162a.

»wieczne wesele i nieśmiertelne dziedzictwo« (1): á będzie obiawiony [*Jezus Chrystus*] potym żywocie do wiecznego weſſela y nie ſmiertelnego dziedzictwa/ á tam będziem wradoſcy żyć nawieki *SeklKat* R3v.

»synowstwo i dziedzictwo i państwo« (1): iż ſię nam Bog w Troycy oznaymił: iż nam taką wodę dotykánim ciáła ſwego poſwięcił: iż przez nię takie nam ſynowſtwo/ y dziedzictwo/ y państwo wieczne dáie. *SkarKaz* 516b.

5. *Świątynia Jerozolimska lub ofiara złożona w świątyni* (4) : Tho cokolwiek ofiáruią Pánu/ tedy to ieſt iáko dziedzictwo Páńkie *BibRadz* 111 marg; Na máły (czás) poſiadł bł lud ſwiętoſnoſci twoiej/ (dziedzictwo twoie lecz) ſprzećiwnicy náſzy podeptáli ſwiątynią [!] twoię. *BudBib Is* 63/18.

Wyrażenia: »gora dziedzictwa« = *Syjon* (1): Wprowadziſz ie [*lud Izraelski*] y władziſz ie ná gorze dziedzictwa [*haereditatis*] twego (gdzie) záłożenie mieſkánia twe^{mv} nágotowáłeſ Iehowo (gdzie) ſwietinią [!] Pánie zmocniły ręce twoie. *BudBib Ex* 15/17.

»dziedzictwo pańskie« (1): KApłani Lewitowie/ y wſzytko pokolenie Lewi/ dziáłu y dziedzictwa miedzy Izráelity mieć niebęda/ Ale z ofiar palonych/ á z dziedzictwa Páńkiego [*et hereditatem eius eomedent*] żyć będa. *BibRadz Deut* 18/1.

6. *coll. od „dziedzic” ‘potomek’; potomstwo* (3) : Ale *Pan Bog* ktory yeſt tak ná wſſem ſpráwyedliwy/ Odetnye y z dzyedzictwem ten zły lud nyewſtydliwy [*Dominus iustus concidit cervices peccatorum* 128/4]. *LubPs* dd; *BudBib Eccli* 44/11; O iáko wiele S. Benedict/ Dominik/ [...] corek w Bogu národzili: y po dziś dzień/ iáko piſmo mowi/ znaſieniem ich wſzytko dobre trwa/ ſwięte dziedzictwo wnukowie ich/ w teſtámenćie ſtoi náſienie ich/ y ſynowie ich/ dla nich trwáią ná wieki. *SkarŻyw* 180.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : *Haereditas* – Dziedzictwo. *Calep* 470a.

Cf **DZIEDZINA, DZIEDZIZNA**